

žeme Františka Bartoše považovat za zakladatelskou osobnost novodobé moravské etnografie s podotknutím, že svým mnohostranným dílem i pedagogickou činností ovlivňoval ve své době významně kulturní a národní život na Moravě. Byl výborným středoškolským pedagogem, zaníceným sběratelem a osvětovým pracovníkem.

Chceme-li, můžeme na Františka Bartoše pohlížet – v celé šíři jeho působení – slovy historika Václava Flajshance, pronesenými již v r. 1900, se všemi klady a zápory, které z výroku vyplývají, totiž že „cosi jako záře prvních buditelů národa padá na jeho skráně“. Že má ale stále co říci dnešku, dokládají soudobé reedice jeho stěžejních prací (Nové národní písně moravské, Lid a národ, Naše děti, Moravský lid), dlouhodobá existence Studijně dokumentačního střediska Františka Bartoše v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně, existence Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně a nakonec i oslavy a akce, pořádané v letošním roce k 100. výročí jeho úmrtí na Zlínsku. Z nich jistě stěžejní byla konference, konaná 25. až 26. dubna 2006 ve Zlíně.

Zdeněk Fišer

ZÁPAS DUŠE SE SVĚTEM

(Století od narození Roberta Konečného)

Když vydal Robert Konečný, v té době docent Filozofické fakulty brněnské Masarykovy univerzity,

v roce 1949 svou poslední básnickou sbírku *Túně* (vyšla jako 20. svazek edice *Lyrika* v nakladatelství V. Petr, Praha 1949), charakterizoval ji kdosi, asi odpovědný redaktor knihy, na záložce jako sbírku na téma „zápasu duše se světem“. Takový byl podle něj základní znak Konečného básnictví vyznačujícího se silou svědomí, myšlenky a lidské opravdovosti, v němž motiv duše patřil k ústředním. A na doklad předchozího cituje z jedné Konečného básně patřící v připomenuté sbírce k ústředním: „*Té duše! Popři ji a – je! Je právě tím, čím popíráš!*“

Nelze, myslím, považovat jenom to předchozí za základní argument k tvrzení, že Konečný patřil k našim předním básníkům spiritualistické orientace. Podstatnější je, že stejného ladění jsou a ve stejném duchu nesou se také Konečného sbírky předchozí, svérázným způsobem se řadící do kontextu české poezie čtyřicátých let. A osobnosti Konečného by v ní nemělo příslušet místo autora téměř zapomenutého. Svéráznou výjimkou je jenom Konečného prvotina *Spáč pod plamenem* (1938). Lze tedy konstatovat – je tomu tak například v hesle Robert Konečný pro *Lexikon české literatury 2/ II – K-L* (1993), že Konečného poezie vyznačující se „slovní vytríbeností a důsledným významovým akcentem na duševní očistu“, když „duše“ je v ní „klíčovým slovem“, uchovala si jednotný ráz přestože v ní najdeme vlivy jiných autorů, ať českých, ať světových.

Ale ještě několik dalších dokladů toho, že Konečný je vskutku básník „zápasu duše ze světem“. Jsou z oblasti dnes méně známé, než mnoho dalšího z toho, co se přece jenom o brněnském básníkovi, ale zároveň také významném esejistovi a hlavně vědecké kapacitě v oboru psychologie uchovalo v paměti generací. Především v paměti generací těch, kteří mohli zažít Konečného v 60. letech jako psychologa působícího na psychiatrické klinice fakultní nemocnice, v ČSAV (od roku 1963), když v Psychologickém ústavu a poté v Psychologické laboratoři byl odborným a poté vědeckým pracovníkem. A na filozofickou fakultu se vrátil v roce 1968, tehdy jmenován vysokoškolským profesorem, ovšem penzionován byl o tři léta později v rámci tzv. normalizace. Leč v Psychologické laboratoři ČSAV pracoval až do konce roku 1976. Pak zemřel v Brně 15. října 1981.

Ještě k dalším rysům Konečného badatelské osobnosti. Pozoruhodná je jeho doktorská diplomová práce (1930): *Julius Zeyer. Psychologická analýza na základě studia snů v životě a díle* (vyšla v časopi-

se Psychologie 1936). Jakožto filozof se Konečný prezentoval hlavně knihou *Vladimír Hoppe s podtitulem Příspěvek k historii a kritice iracionalismu* (1970). A byl překladatelem díla R. Müllera-Freinfelse *Psychologie přítomnosti* (1937).

Jestliže jsme připomenuli jistý výkyv Konečného badatelských a vlastně i životních osudů na počátku 70. let, nelze přehlédnout ani ten předchozí, ještě drastičtější mezník – právě z rozmezí 40. a 50. let, kdy vyšla sbírka *Tůně*. Neboť od listopadu 1950 byl R. Konečný, do té doby například místopředseda Sdružení moravských spisovatelů a v prvním poválečném roce (1946) šéfredaktor literárního časopisu List, který v Brně vydávalo uvedené Sdružení, „přerazen do zdravotnictví“, jak kuse konstatuje věta z *Lexikonu*.

Snad při tom Konečného kádrování přihlíželi soudruzi z fakulty ke skutečnosti, že R. Konečný byl pro odbojovou protinacistickou činnost ve Skupině Obrana národa vězněn v Brně i v německé tehdy Vratislavi. A to až do dubna 1945, pak se zachránil útekem. Nikoli náhodou – v souznění s tím, z jaké hloubky vyvěrala jeho poezie – dal R. Konečný jedné ze svých studií publikovaných v Listech 1946 název *Poselství lásky odpouštějící...* Šlo o obsáhlou recenzi jedné z próz Karla Dvořáčka (1911 Ivanovice na Hané – 1945), vězně jiného z nacistických žalářů.

Ale rovněž Konečný patří, obdobně jako třeba Jaroslav Zatloukal, další z brněnských spisovatelů přispívajících do časopisu List, mezi básníky, které žalář inspiroval ke skutečné, a ne pouze žalmické tvorbě. To chceme připomenout Konečného básnickou sbírku *Písně z cely*, což není série vězeňských meditací, naopak umně komponovaný cyklus s opakujícími se refrény a zase s motivem duše – tentokrát oprostující se od života na zemi a směřující k nebesům (1. vydání 1945 pro Klub Kounicových kolejí opří Svazu osvobozených politických vězňů v Brně, druhé tamtéž 1946). Stejně je tomu v případě sbírky *Tůně* (vydána 1949, obsahuje ovšem básně psané v období 1938 – 1941). Také další Konečného básnická sbírka *Má vlast* (Melantrich, Praha 1946) sdružuje verše koncipované v období 1938 – 1945; z nich některé za pobytu ve vězení. A je v ní přítomna jak tragika doby vyústující až do radosti z osvobození, tak masarykovsky laděná Konečného filozofie, již dal básník zaznít rovněž v esejistickém souboru *Živá slova* (1946), sdružujícím jeho rozhlasové projevy. Tyto eseje v lecčems zaznívající v souzvuku

s esejistikou dalšího z našich spiritualistických spisovatelů Jana Čepa, v lecčem se ale od Čepových myšlenkových postupů a významů liší. Obojí si můžete ověřit třeba tehdy, když si přečtete Konečného text *Demokracie*, směřující až k politologickým úvahám o možnosti demokratického, „bratrského“ socialismu, který vyšel v roce 1947 jako 2. svazek Knižnice VIII. valného sjezdu Československé obce sokolské. Neboť i v sokolské organizaci byl R. Konečný jedním z aktivních duchů. Nadto v období 1945–1948 vedl literární rubriku brněnské redakce deníku Čin. A publikoval v ní na pokračování s názvem *Jeden z vás* vzpomínky na odbojovou činnost a věznění. Práce dosud knižně nevyšla.

Obecně vyjádřeno rovněž v básnických textech lze hledat některé prvky, jež do nich autor uložil ze svého života. To platí rovněž o Konečném. Více znamení rodu a příbuznosti vložil ovšem Konečný do svých próz, než do vlastní poezie. A to jak do povídkového souboru, který díky nakladatelově odvaze vyšel v době, kdy byl Konečný vězněn. A kromě toho byl autor tohoto souboru milostných příběhů s názvem *Studnice zapečetěná* (Melantrich, Praha 1944) Jan Radeš (rozuměj R. Konečný) vyznamenan státní cenou. Na připomenutý soubor povídek navázal Konečný po osvobození svazkem drobných próz *Chudobky* (Melantrich, Praha 1946), když zvláště v druhé části převažují úvahy anebo dokonce osobní vzpomínky.

Ještě toho zbývá hodně, co bychom chtěli o Robertu Konečném, rodáku z Brna (23. dubna 1906), synu natěračského dělníka a švadleny, připomenout. Z oblasti snad ještě méně známé, než je Konečného básnictví, totiž ze sféry literárněkritické především dvě skutečnosti. Jako kritik představil se Konečný již před válkou v Lidových novinách, ale hlavně v Kritickém měsíčníku, s jehož zakladatelem a šéfredaktorem Václavem Černým ho pojilo osobní přátelství. Z jeho kritik v Listu (1946) připomeňme to, co napsal v recenzi sbírky Jana Zahradníčka *Stará země* s verši z let 1940 – 1945 (Akord, Brno 1946): „/.../ Nuže tvrdím, že poezie Zahradníčkova je největší naší současnou poezií a Zahradníček největším současným naším básníkem proto, že splňuje právě tyto dvě podmínky. Je svrchovaným umělcem velkého nadosobního zaměření: Je mu dán veliký tvůrčí zrak básnický a velký pocit služebnosti lidem a světu, protože i tuto službu zaměřuje k Bohu. Toto není můj objev, vycítil tohle hned Šalda /.../ Jsem s ním

přesvědčen, troufaje si toto přesvědčení ovšem také kdykoliv dokázat, že Zahradníček bude živ dlouho potom, kdy tak zvaní největší básníci budou mrtví“.

A zadruhé něco pro ty, kdo se domnívají, že R. Konečný, básník a vědec věřící stejně hluboce jako J. Zahradníček, nedokáže rozeznat hodnoty jiné, rozuměj ne zrovna spirituální poetiky a básnické osobnosti. Citujeme z Konečného recenze básnické sbírky Oldřicha Mikuláška *Podél plotu* (F. Borový, Praha 1946): „Tohle je zase jednou mezi sbírkami poezie literární poezie skutečná, nefalšovaná, plnokrevná. Přečetl jsem řadu sbírek mladých poetů a s řídkými výjimkami jsem se nudil mezi verši uměle dělanými, podobajícími se sobě jako vejce vejci, vyráběnými podle receptu novosurrealismu a novopoetismu, vnitřně nepravdivými a proto ukrutně lživými, neboť je komické číst poezii, kterou nechce básník, umně přehrávající slovíčky víc než službu sobě samému /.../ Ale tohle je jiná. Tu zase jednou zavál svěží vzduch a vůně poezie jako oroseným průsekem v lese, tu cítíš lidskou krev a lidské srdce, lidský cit a ne maškaru oděnou do cárů slov, a ačkoliv celá sbírka dýchá steskem jako po dešti, ačkoli je básník

,smuten nade vším, , nerozumějte tomu tak, že je smuten vždy“.

Poznamenejme ještě úplně na závěr, že kromě několika dalších básní ze Zahradníčkovy sbírky *Stará země* zamýšlí se Robert Konečný zvláště nad *Žalmem roku dvačtyřicátého*. Konstatuje: „/.../ Jenom tento Žalm roku dvačtyřicátého by zasloužil zcela zvláštní studie, která by odhalila všecku opravdovost a hloubku myšlenkové jeho závaznosti i všecku podivnost jeho formy střídající volně rytmovaný a rýmovaný verš se stručnou písňovou formou, aby je obě vystřídal velký patos žalmistický. Nelze mi tuto napsat takovou studii, ale lze říci aspoň tolik, že touto básní byl podán důkaz, co je to poezie a jak má vypadat. A byl by také, doufám, podán důkaz definitivní podjatosti těch, kdož nechtěli v této poezii vidět nejžhavější účast s osudy národa, jaká je lidsky vůbec možná /.../ Ne – takovou poezií není možno lhat! A není ji také možno psát dodatečně“.

Zamysleme se... Není snad předchozím vyjádřeno mnohé z toho, co celou svou životní, básnickou a badatelskou existencí vyznával rovněž jubilant?

Ladislav Soldán

Bude vás zajímat, že...

...prostějovská Městská knihovna obohatila své fondy o téměř osm desítek knih v německém, francouzském a anglickém jazyce. Tyto knihy obdržela jako dar od švýcarské učitelky jazyků a všechny jsou již z katalogizovány a zařazeny do volného výběru v půjčovně pro dospělé.

...k příležitosti 60. výročí úmrtí Karla Dvořáčka připravila Knihovna ve Vyškově, která nese spisovatelovo jméno ve svém názvu, internetové stránky, které se věnují této osobnosti. Snaží se nabídnout maximum zajímavých informací v moderní a ucelené formě. Stránky naleznete pod odkazem

<http://www.kkdvyskov.cz/karel-dvoracek>

...výstavou Rajhradské písemnictví doby přemyslovské dostali v dubnu tohoto roku návštěvníci Památníku písemnictví na Moravě zcela ojedinělou a mimořádnou příležitost vidět v reprezentativním knihovním sále rajhradského kláštera originály pěti rukopisů z 12. a 13. století, přepisované produkci rajhradské písařské dílny. Originály písemných památek tohoto typu jsou vystavovány jen výjimečně, tentokrát za účelem připomenutí významného historického data vztahujícího se ke konci vlády Přemyslovců – výročí zavraždění českého krále Václava III. v Olomouci roku 1306. Výstavu si přišlo prohlédnout na 1400 zájemců.

*...časopis Malovaný kraj oslaví letos 60 let od vydání prvního čísla. Koncem roku 2005 mu hrozil zánik. Národopisné a vlastivědné periodikum přestal jeho vydavatel Moraviapress vydávat. Pracovníci redakce založili občanské sdružení a dvouměsíčník vydávaný v Břeclavi od roku 1946 zachránili. Dále se bude věnovat národopisu, historii, archeologii, muzeím, osobnostem, hudbě, výtvarnému umění, literatuře či přírodě Slovác-
ka.*